

ข้อเท็จจริง กรณี การถอนสัญชาติ ของ ชาวอำเภอแม่เมาะ

เนื่องจากครอบครัวของผู้เขียน ได้ผ่านประสบการณ์ การเป็นคนไทยตกหล่น มาถึง 4 ปี โดยถูกบังคับให้ถือ บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า รวม 17 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2516 - พ.ศ.2537 รวมเวลา 21 ปี จากรุ่นแม่ คือ นางมี มณีวรรณ ถึงรุ่นลูก คือผู้เขียน โดยได้พยายามยื่นเรื่องร้องทุกข์ขอความเป็นธรรมต่อกรมการปกครอง ทุกๆ ปี จนถึง ปี พ.ศ.2537 จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ กรมการปกครองตรวจสอบข้อเท็จจริง และแก้ไขรายการความผิดพลาดทางทะเบียนราษฎร ทร.14 ให้ จึงเป็นกรณี ตัวอย่างของคนไทยที่ตกหล่นอีกหลายครอบครัว ที่ได้ยื่นเรื่องขอแก้ไขรายการสัญชาติของตนเองในเวลาต่อมา ประการที่ สอง คดีความในศาลปกครอง ในขณะนั้น คู่กรณี ทั้งสองฝ่าย คือ ชาวบ้าน กับ กรมการปกครอง ได้นำเอากรณีของผู้เขียนไปกล่าวอ้างในหลายประเด็น ผู้เขียนจึงใคร่ขอชี้แจงให้เป็นข้อมูล ระหว่างคู่ กรณี ทั้งสองฝ่าย และ สาธารณชนว่า มีข้อเท็จจริงเป็นมาอย่างไร

เดิมที ชาวบ้านหลายครอบครัว ได้อาศัยพื้นที่ทำกินตามแนวชายแดน ไทย-พม่า อันมีเขตพื้นที่ ที่ยังไม่ แน่นนอน แต่มีต้นตระกูลของตนเองอยู่ในประเทศไทยกระจายอยู่หลายๆ หมู่บ้าน เหตุเพราะที่ทำกินยังไม่แน่นอนก็ดี เพราะการสื่อสารคมนาคมที่ยังไม่สะดวกก็ดี หรือ เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือ เพราะการสูญหายของเอกสารก็ดี เพราะเวลาที่ผ่านเหตุการณ์บ้านเมืองหลายเหตุการณ์ หรือ เพราะเหตุที่เป็นชุมชนมีชาติพันธุ์ที่หลากหลายก็ดี อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องกลายเป็นคนไทยตกหล่นในเมืองต้น

ในระหว่าง ปี พ.ศ.2516 - 2519 ชาวบ้านหลายครอบครัวที่เป็นคนไทยตกหล่น ได้ยื่นเรื่องขอเพิ่มชื่อเข้าใน ทะเบียนราษฎร ทร.14 ตามพยานเอกสาร และเครื่องญาติของตนเองที่ยังพอมืออยู่มากในขณะนั้น แต่ก็ถูกปฏิเสธจาก เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง โดยอ้างว่า ยังไม่พร้อมบ้าง ยังไม่มีนโยบายบ้าง หรือ เอกสารเก่าที่มีอยู่ในอำเภอถูกไฟไหม้ ไปหมดแล้วบ้าง แถม ยังมีเจ้าหน้าที่บางส่วนที่เรียกรับเงินจากชาวบ้านที่ต้องการเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนราษฎร ทร. 14 สูง ถึงคนละ 8,000 บาท ถ้าชาวบ้านไม่จ่ายเงินก็จะทำบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (ทร.13) ให้ โดยอ้างว่าถ้าใคร ไม่ทำก็จะถูกผลักดันให้ออกนอกประเทศไป จะไม่ให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น กรณี ของ นางมี มณีวรรณ ถึงแม้ว่าจะแสดงบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองพร้อมกับญาติพี่น้องที่เป็นคนไทยอีกจำนวนมากก็ตาม ก็ยังถูก เจ้าหน้าที่ทำบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ทร.13 ให้ ทับซ้อนบัตรประจำตัวอันเดิมนับตั้งแต่นั้น และ เช่นเดียวกันกับ กรณีของ นางมน บุญเรือง ที่เป็นคนไทยตกหล่น ถึงแม้ว่าจะนำเอาแม่แท้ๆ ของตนที่เป็นคนไทย คือแม่เฒ่าหล้า มานจี และญาติพี่น้องแท้ๆ ของตนเอง พร้อมกับพยานเอกสารอีกหลายชนิดมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่แล้วก็ตาม ก็ยังถูก ทำประวัติผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า อีกทั้งยังระบุถึงมารดาว่า เป็นบุคคลสัญชาติพม่าอีกด้วย ทั้งๆ ที่ มารดาของ นาง มน บุญเรือง เป็นคนไทย มีเอกสารทุกอย่างที่จะยืนยันตนเองและบุตรก็ตาม นี่คือนโยบายประการหนึ่ง ที่คนไทย อีกหลายกลุ่มต้องถือบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า และ ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนตั้งธงเอาไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่าเป็น บุคคลผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ฯลฯ

ปี พ.ศ.2537 ครอบครัวของผู้เขียนเป็นครอบครัวแรกที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่ ตรวจสอบข้อเท็จจริง และได้ทำการยกเลิกบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (ทร.13) แล้วเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียน ราษฎร ทร.14 เป็นบุคคลสัญชาติไทย ปี พ.ศ.2541 - 2544 ชาวบ้านครอบครัวอื่นๆ ก็ได้พากันไปยื่นเรื่อง ยื่นคำ ร้องขอแก้ไขสัญชาติต่อเจ้าหน้าที่กรมการปกครองอำเภอเรื่อยมา แต่พอมาถึง ปี พ.ศ.2545 ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ของ กรมการปกครองก็ได้ทำการประกาศยกเลิกเพิกถอนสัญชาติของชาวบ้าน จำนวน 1,243 ราย โดยเจ้าหน้าที่ปกครอง ของรัฐ อ้างว่าชาวบ้านมีทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า และ ถือบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า มาก่อน

และในการเพิกถอนสัญชาติชาวบ้านแม้อยู่ในครั้งนั้น ทางฝ่ายปกครองมิได้ถือปฏิบัติตามข้อระเบียบว่าด้วยวิธีการปฏิบัติของฝ่ายปกครอง มาตรา 30 ของพระราชบัญญัติทางทะเบียนราษฎร ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กระทบถึงสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน เพราะฝ่ายปกครองไม่ได้เรียกชาวบ้านมาสอบปากคำหาข้อเท็จจริงก่อนตัดสินใจ เพราะว่าการตัดสินใจ เจ้าหน้าที่ควรให้โอกาสแก่ประชาชนได้ชี้แจงแสดงพยานหลักฐานและเอกสารต่างๆ โดยความเป็นธรรม เมื่อชาวบ้านแม้อยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงได้ขอความเป็นธรรม ต่อหน่วยงาน และ องค์กรต่างๆ อีกหลาย องค์กร ปลายปี พ.ศ.2545 ตัวแทนของชาวบ้านจำนวน 866 ยื่นเรื่องฟ้องขอความเป็นธรรมต่อศาลปกครองจังหวัดเชียงใหม่ และ ศาลปกครองชั้นต้นเชียงใหม่ ก็ได้ทำการวินิจฉัยว่า คำสั่งเพิกถอนสัญชาติของเจ้าหน้าที่ปกครองเป็นคำสั่งมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองก็ได้ยื่นคำอุทธรณ์ ต่อศาลปกครองสูงสุดต่อไปอีก โดยอ้างว่าไม่ต้องเรียกชาวบ้านมาชี้แจงก็ได้ เพราะชาวบ้านยอมรับว่าตนเองเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ตามที่มีบันทึกในทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นฯ ทร.13 นั้นเอง

พ.ศ.2546 - 2548 มีชาวบ้านหลายกลุ่ม อาทิเช่น ครอบครัวของนางมน บุญเรือง พลข่มองศรี อินทสู นายพรหมมินทร์ อินทวิชัย และ ชาวบ้านกลุ่มอื่นๆ อีก รวม จำนวน 127 คน ได้อาศัยผลการตรวจ DNA จาก คณะแพทย์ศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ คณะแพทย์ศาสตร์ ของ คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ เป็น เอกสารยืนยันในเบื้องต้นว่า พวกเขาเป็นบุคคลสัญชาติไทยจริงๆ และสามารถโต้แย้งข้อกล่าวอ้างของทางฝ่ายปกครอง เพื่อยกเลิกทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ที่ทางเจ้าหน้าที่ปกครองทำออกให้ในปี พ.ศ.2520 และ ชาวบ้านจำนวน 127 คน ดังกล่าว ก็ได้รับการเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนราษฎร ทร.14 เป็นการถาวร จนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังมีชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่ง ที่ยังคงรอคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด

จึงมีคำถามเกิดขึ้นมาว่า ทำไมต้องมีศาลปกครอง? ทำไมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร่วมกับสถาบันต่างๆ ร่วมกันแก้ไขไม่ได้หรือ? ผู้เขียนเคยได้ไปเข้าร่วมประชุมร่วมกับคณะทำงานเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาชาวบ้านแม้อยู่ที่ห้อง ไอที มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตัวแทนจากสมาชิกรัฐสภา สภานายความแห่งประเทศไทย คณะอาจารย์ จากมหาวิทยาลัย สามแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ คณะอาจารย์ จากศูนย์ชาติพันธุ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย รวมทั้ง ตัวแทนของชาวบ้าน ส่วนหนึ่ง ในที่ประชุมทุกฝ่ายเห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกัน 5 ฝ่าย เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยความสมานฉันท์ ตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 แต่ผลปรากฏว่า คำสั่งแต่งตั้ง คณะทำงานที่ออกมา กลับไม่มีคณะทำงานร่วมกัน 5 ฝ่าย ตามมติ ที่เห็นชอบพร้อมกันในที่ประชุม คงมีแต่เจ้าหน้าที่ของทางฝ่ายกรมการปกครองฝ่ายเดียวเท่านั้น นั่นก็แสดงว่า เจ้าหน้าที่กรมการปกครองเอง ไม่มีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคณะทำงาน และ ชาวบ้าน อย่างสมานฉันท์ เพราะฉะนั้น ศาลปกครองสูงสุดเท่านั้น ที่จะเป็นที่พึ่งสุดท้ายของชาวบ้าน ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรมให้กับชาวบ้านที่เดือดร้อน และเพื่อเยียวยาบาดแผลทางกายและใจ ที่ชาวบ้านทนแบกรับมาหลายปีแล้ว

บทสรุปประเด็นหลักของเหตุการณ์

1. คำสั่งเพิกถอนสัญชาติที่ไม่ต้องชี้แจงชาวบ้านให้ทราบก่อน เจ้าหน้าที่มีข้ออ้าง อยู่ 2 ประเด็น คือ ชาวบ้านมีทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า มาก่อน และ ชาวบ้านรับว่าเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ตามที่มีบันทึกในแบบพิมพ์ประวัติผู้พลัดถิ่นฯ ของตน

2. เจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับเอกสารชุมชน ไม่รับฟังพยานชุมชน ถึงแม้ว่าจะเป็นบิดา/มารดา หรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ก็ตาม เจ้าหน้าที่ยอมรับเฉพาะเอกสารที่ทางราชการออกให้เท่านั้น

จึงมีประเด็นข้อสงสัยจากชาวบ้านว่า

1. หากเจ้าหน้าที่รัฐไม่รับฟังพยานชุมชนหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ไม่มีองค์ความรู้ในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมชุมชน แล้วเจ้าหน้าที่จะแก้ไขปัญหาของชาวบ้านในพื้นที่นั้นๆ อย่างไร
2. หากทางเจ้าหน้าที่จะยืนยันและรับรองเฉพาะเอกสารของราชการที่ทางราชการออกให้ฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงเหตุการณ์ หรือเหตุผลเฉพาะเป็นเรื่องๆ ยิงทำให้มีข้อสงสัยหลายๆ ประเด็น เช่น

2.1 ชาวบ้านหลายกลุ่ม ตัวอย่าง แม่মন บุญเรือง พลข่องศรี อินหลู่ นายพรหมมินทร์ อินทวิชัย และ ชาวบ้านอีก 127 ราย ครั้งหนึ่งพวกเขาเคยมีเอกสารทางทะเบียนราษฎร ทร.14 ตาม พ่อ/แม่ และ ปู่/ย่า ตายาย มาก่อน พ.ศ. 2520 ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐออกเอกสารผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ทร.13 ให้ พ.ศ.2545 ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิกถอนสัญชาติแล้วให้กลับไปถือบัตรผู้พลัดถิ่นฯ ดังเดิม พ.ศ.2546 ถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับยกเลิกทะเบียนผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า และคืนทะเบียนราษฎร ทร.14 ให้ชาวบ้านจำนวนดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ในท้ายที่สุดจึงมีคำถามตามมามากมายว่า เอกสารของทางหน่วยงานราชการทุก พ.ศ. ที่เปลี่ยนกลับไปกลับมา ทั้งหมดนี้ใครเป็นคนทำ ชาวบ้านทำเอง หรือ เจ้าหน้าที่ทำให้ แม้ว่า หากจะมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ได้ ทร.14 มาโดยมิชอบกรมการปกครอง ก็ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของตนเองได้

2.2 เอกสารของทางหน่วยงานราชการ พ.ศ. ไหนที่ถูกต้อง ? ถ้าหากเจ้าหน้าที่อ้างว่า เอกสารชุดที่ตนเองทำเท่านั้นถูกต้อง นั่นก็หมายถึงทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ทร.13 พ.ศ.2520, คำสั่งเพิกถอนสัญชาติ พ.ศ.2545, และ คำสั่งยกเลิกทะเบียนประวัติผู้พลัดถิ่นฯ พร้อมการกลับคืนสัญชาติให้ชาวบ้าน พ.ศ.2546 ถึงปัจจุบัน เมื่อเจ้าหน้าที่ยอมรับเช่นนั้น เจ้าหน้าที่กรมการปกครองก็ไม่ควรนำทะเบียนผู้พลัดถิ่นฯ มาเป็นข้อกล่าวอ้างขึ้นอุทธรณ์ต่อศาลท่าน เพราะนั่น หมายถึงคำรับสารภาพ โดยยอมรับว่า กรมการปกครองกระทำผิดพลาดมาก่อน

เอกสารฉบับนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอข้อเท็จจริง โดยผ่านประสบการณ์ และมุมมองหนึ่งเพื่อเป็นบทเรียนในการแก้ไขปัญหา เพื่อมิให้เหตุการณ์เช่นนี้ เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในอนาคต จึงใคร่ ขอความเมตตา ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ผู้ที่ยังมองเห็นประโยชน์สุขของสังคม ได้จงโปรดช่วยกันให้เมตตาธรรม นำความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น และให้โอกาสแก่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในสังคมและประเทศชาติในอนาคตข้างหน้า ต่อไป ฯลฯ

ขอเจริญพร

พระอาจารย์มหานิคม มหาภิกขุชโย